

Δομημένος προγραμματισμός

<https://commons.wikimedia.org/>

Αναπαράσταση Πληροφορίας

Περίγραμμα

- Ορολογία
- Η αναπαράσταση με bits
 - Ποσά bits χρειάζομαι;
- Κωδικοποίηση χαρακτήρων
- Κωδικοποίηση αριθμών
 - Χωρίς πρόσημο
 - Με πρόσημο

Digitalbevaring.dk

<https://commons.wikimedia.org/>

Δεδομένα και πληροφορία (μια άποψη για..)

- Δεδομένα είναι ένα σύνολο διακριτών στοιχείων σχετικά με ένα συμβάν ή μια διαδικασία χωρίς κάποια άμεση σημασία.
Τα δεδομένα είναι ουσιαστικά οντότητες και ιδιότητες που προκύπτουν από παρατηρήσεις, καταγραφές ή υπολογισμούς και μπορεί να είναι χαρακτήρες, κείμενο, αριθμοί, σύμβολα, σχήματα, εικόνες κλπ. και γενικότερα ιδιότητες που προκύπτουν από παρατηρήσεις, πειραματισμούς ή υπολογισμούς.
- Ψηφιακά δεδομένα (data) είναι δεδομένα που έχουν αναπαρασταθεί με κάποιο τρόπο (κωδικοποίηση), μπορούν να καταχωρηθούν σε υπολογιστή και άρα είναι δυνατόν να επεξεργαστούν.
Τα ψηφιακά δεδομένα αποθηκεύονται σε αρχεία δηλαδή σε συλλογές δεδομένων που έχουν κάποια σχέση μεταξύ τους (κείμενο, μουσικό κομμάτι, εικόνα, βάσεις δεδομένων κλπ.).
- Η πληροφορία παράγεται από την επεξεργασία ή/και την ερμηνεία των ψηφιακών δεδομένων και μας βοηθά στη λήψη αποφάσεων. Πρόκειται για επεξεργασμένα δεδομένα στα οποία έχει δοθεί κάποιο νόημα.
Η επεξεργασία δεδομένων αφορά συνήθως σε συλλογή, αναζήτηση, ομαδοποίηση, ταξινόμηση, σύγκριση, επιλογή δεδομένων και σε εκτέλεση αριθμητικών/λογικών υπολογισμών.

Δεδομένα & πληροφορία (παράδειγμα)

- Έστω οι αριθμοί 8, 5, 7, 6, 7.
Σαν δεδομένα δεν έχουν κάποιο νόημα.
- Όμως αν πρόκειται για βαθμούς εργασιών ενός φοιτητή σε ένα μάθημα αποκτούν σημασία:
για παράδειγμα κάποια επεξεργασία αυτών μπορεί να μας οδηγήσει στην απόφαση αν ο φοιτητής περνά το μάθημα ή όχι.
- Αν όλες οι εργασίες μετρούν το ίδιο, τότε ο μέσος όρος της βαθμολογίας μας δίνει τη πληροφορία που θέλουμε (περνά ή όχι το μάθημα).
- Ο υπολογισμός του μέσου όρου είναι μια επεξεργασία δεδομένων.
- Αν ο μέσος όρος είναι ≥ 5 τότε έχουμε τη πληροφορία ότι ο φοιτητής περνάει το μάθημα.

Δεδομένα + επεξεργασία / ερμηνεία --> πληροφορία

Η αναπαράσταση στους υπολογιστές

- Οι υπολογιστές είναι σε θέση να αναγνωρίζουν 2 διακριτές καταστάσεις (αν περνά ή όχι ρεύμα).
- Το *bit* είναι μικρότερη μονάδα μέτρησης και εκφράζει αυτές τις 2 διακριτές καταστάσεις (τιμές 0 και 1).
- Τα πάντα μέσα σ' ένα υπολογιστικό σύστημα κωδικοποιούνται (αναπαρίστανται) με αυτές τις 2 καταστάσεις (0/1):
 - οι εντολές που εκτελούνται και
 - τα ψηφιακά δεδομένα που επεξεργάζονται (κείμενο, αριθμοί, αναλογικό σήμα, εικόνες, video κλπ.).
- Συνεπώς, στους υπολογιστές οι κωδικοποιήσεις (αναπαραστάσεις) βασίζονται στο δυαδικό σύστημα.
- Οι κωδικοποιήσεις λαμβάνουν υπόψη τους το είδος των δεδομένων που πρόκειται να αναπαρασταθούν και συνιστούν τρόπους αναπαράστασης των δεδομένων στους υπολογιστές.
- Αφιερώνουν συγκεκριμένο αριθμό από *bits* για κάθε στοιχείο των δεδομένων που πρόκειται ν' αναπαραστήσουν.

Πόσα bits χρειάζομαι;

- Για τα σημεία του ορίζοντα (βορράς, νότος, ανατολή, δύση);
Απαιτούνται 4 διακριτές καταστάσεις. Γιατί?
 - με 1 bit έχουμε 2 διακριτές καταστάσεις: 0 και 1 – δεν επαρκούν!
 - με 2 bits έχουμε 4 διαφορετικές καταστάσεις – επαρκούν! Αυτές είναι:
00, 01, 10 και 11.
- Για τα 24 κεφαλαία γράμματα της αλφαβήτου;
 - με 1 bit έχουμε 2 διαφορετικές καταστάσεις – δεν επαρκούν!
 - με 2 bits έχουμε 4 διαφορετικές καταστάσεις – δεν επαρκούν!
 - με 3 bits έχουμε 8 διαφορετικές καταστάσεις – δεν επαρκούν!
 - με 4 bits έχουμε 16 διαφορετικές καταστάσεις – δεν επαρκούν!
 - με 5 bits έχουμε 32 διαφορετικές καταστάσεις – επαρκούν για τα 24 γράμματα (περισσεύουν 8).
 - Έχουμε λοιπόν:

A: 00000, B:00001, C:00010,, X:10110, Y:10111, Z:11000

Πόσα bits χρειαζομαι;

- Γενικότερα, με k bits μπορούμε ν' αναπαραστήσουμε:

$N=2^k$ διαφορετικές καταστάσεις ($k=\log_2 N$).

- Το τελευταίο δεξιά ψηφίο είναι το *λιγότερο σημαντικό ψηφίο* (Least Significant Bit - LSB) της δυαδικής αναπαράστασης.

1	0	0	1	0	1	0	1
---	---	---	---	---	---	---	---

<https://en.wikipedia.org>

- Το πρώτο αριστερά ψηφίο είναι το *περισσότερο σημαντικό ψηφίο* (Most Significant Bit – MSB) της δυαδικής αναπαράστασης.

1	0	0	1	0	1	0	1
---	---	---	---	---	---	---	---

<https://en.wikipedia.org>

Αναπαράσταση κειμένου

- Αφορά σε χαρακτήρες που μπορούν να εκτυπωθούν:
*A-Z, a-z, 0-9, !, @, #, \$, %, ^, &, *, (,), _, -, +, /, κλπ*
- Επίσης αφορά και σε κάποιους χαρακτήρες ελέγχου που δεν εκτυπώνονται:
αλλαγή γραμμής, <enter>, <backspace> κλπ.
- Σε κάθε χαρακτήρα αντιστοιχεί ένας συγκεκριμένος συνδυασμός από *bits* (δηλ. ένας δυαδικός αριθμός).
- Σε κάθε κωδικοποίηση χρησιμοποιείται ένας συγκεκριμένος αριθμός από *bits*, ανάλογα με το αριθμό των χαρακτήρων που πρόκειται να αναπαρασταθούν.
- Υπάρχουν πολλές αναπαραστάσεις χαρακτήρων κειμένου.
- Οι πιο γνωστές:

ASCII, ISO & UNICODE

Κωδικοποίηση κατά ASCII

- *ASCII* (American Standard Code for Information Interchange).
- Πρόκειται για τη πρώτη κοινή αναπαράσταση χαρακτήρων κειμένου για όλους τους κατασκευαστές υπολογιστών.
- Χρησιμοποιεί 7 bits για την κωδικοποίηση και ένα όγδοο bit για λόγους ελέγχου στη μετάδοση των bits.
- Συνεπώς, υπάρχουν 128 (2^7) διαφορετικοί συνδυασμοί των 7 bits.
- Αρχικά περιλάμβανε μόνο το λατινικό αλφάβητο.
- Οι υπόλοιποι 128 ($2^8 = 256$ συνολικά) συνδυασμοί χρησιμοποιήθηκαν αργότερα για ειδικούς γραφικούς χαρακτήρες ή για χαρακτήρες άλλων αλφάβητων από τον ISO (International Standardization Organization - Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης).
- Χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1963 και ευρέως από το 1968 και μετά.
- Έχει επικρατήσει σαν ορολογία περιγραφής αρχείων κειμένου (αρχείο `ascii`).

Κωδικοποιήσεις ISO και UNICODE

- Το *ISO 8859* είναι μια σειρά από 8-bits τυποποιήσεις χαρακτήρων (8859-1, 8859-2, κλπ).
- Η κωδικοποίηση *ASCII* αναπαριστά ικανοποιητικά τους λατινικούς χαρακτήρες της αγγλικής γλώσσας, αλλά δεν συμπεριλαμβάνει εθνικούς χαρακτήρες άλλων χωρών.
- Το *ISO 8859* είναι μια 8-bit επέκταση του *ASCII* που χρησιμοποιεί και τα 8 bits.
- Για τους ελληνικούς χαρακτήρες (μονοτονικό σύστημα) υπάρχει το *ISO 8859-7*.
- Η κωδικοποίηση *UNICODE* χρησιμοποιεί 8, 16 ή και 32 bits για την αναπαράσταση χαρακτήρων (28, 216 και 232 διαφορετικούς χαρακτήρες).
- Η κωδικοποίηση *UNICODE* περιλαμβάνει 2 κατηγορίες αναπαραστάσεων:
 - *UTF* (Unicode Transformation Format) και
 - *UCS* (Universal Character Set)

Κωδικοποίηση ISO 8859

Bits	b8b7b6b5	0000	0001	0010	0011	0100	0101	0110	0111	1000	1001	1010	1011	1100	1101	1110	1111
b4b3b2b1	HEX	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
0000	0			SP	0	@	P	`	p			NBSP	°	í	Π	Û	π
0001	1			!	1	A	Q	a	q			`	±	À	Þ	α	ρ
0010	2			"	2	B	R	b	r			'	²	Β		β	ς
0011	3			#	3	C	S	c	s			£	³	Γ	Σ	γ	σ
0100	4			\$	4	D	T	d	t				'	Δ	Τ	δ	τ
0101	5			%	5	E	U	e	u				"	Ε	Υ	ε	υ
0110	6			&	6	F	V	f	v				À	Z	Φ	ζ	φ
0111	7			'	7	G	W	g	w			§	·	H	Χ	η	χ
1000	8			(	8	H	X	h	x			"	Έ	Θ	Ψ	θ	ψ
1001	9			)	9	I	Y	i	y			©	Ή	Ι	Ω	ι	ω
1010	A			*	:	J	Z	j	z				1	K	Ϊ	κ	ϊ
1011	B			+	;	K	[	k	{			«	»	Λ	ÿ	λ	ü
1100	C			,	<	L	\	l				¬	Ό	M	ά	μ	ό
1101	D			-	=	M	]	m	}			SHY	½	N	έ	ν	ύ
1110	E			.	>	N	^	n	-			®	Υ	Ξ	ή	ξ	ώ
1111	F			/	?	O	-	o	DEL			—	Ω	Ο	ί	ο	

Αναπαράσταση ακεραίων αριθμών

- *Ακέραιοι*: όλοι οι φυσικοί με πρόσημο και το μηδέν
Εύρος: $-\infty \dots\dots\dots 0 \dots\dots\dots +\infty$
- Φυσικά δεν υπάρχει υπολογιστικό σύστημα που μπορεί να αναπαραστήσει όλους τους ακεραίους.
- Όπως έχουμε δει πριν, ο αριθμός των bits που χρησιμοποιείται για την αναπαράσταση των ακεραίων καθορίζει και το εύρος τους (μικρότερος – μεγαλύτερος).
- Υπάρχουν διαφορετικές αναπαραστάσεις για:
 - Ακεραίους χωρίς πρόσημο (μη προσημασμένοι: από 0 έως ∞).
 - Ακεραίους με πρόσημο (προσημασμένοι: από $-\infty$ έως $+\infty$).

Μη προσημασμένοι ακέραιοι

- Ο αριθμός N των bits που χρησιμοποιείται για την αναπαράσταση καθορίζει και τον μεγαλύτερο αριθμό που μπορεί να αναπαρασταθεί.
- Παραδείγματα:
 - 4 bits: ο μεγαλύτερος ακέραιος είναι $1111_2 = 15_{10} = 2^4 - 1$.
Εύρος: από 0 έως 15.
 - 8 bits: ο μεγαλύτερος ακέραιος είναι $11111111_2 = 255_{10} = 2^8 - 1$.
Εύρος: από 0 έως 255.
- Γενικά, για N bits το εύρος των τιμών που έχουμε για ακεραίους χωρίς πρόσημο είναι:
$$\text{από } 0 \text{ έως } 2^N - 1.$$
- Συνεπώς, για n' αποθηκευτεί σε υπολογιστή ένας *μη προσημασμένος* ακέραιος αριθμός, απλά μετατρέπεται στο *δυναμικό σύστημα*.

Παραδείγματα μη προσημασμένων

- Έστω N ο αριθμός των bits που χρησιμοποιείται για την αναπαράσταση:
 - Αν $N=8$, ο αριθμός 12_{10} (1100_2) αποθηκεύεται ως 00001100_2 .
 - Αν $N=16$, ο αριθμός 12_{10} (1100_2) αποθηκεύεται ως 00000000000001100_2 .
 - Αν $N=8$, ο αριθμός 260_{10} (100000100_2) δεν μπορεί ν' αποθηκευτεί. Αν προσπαθήσουμε να τον αποθηκεύσουμε σε 8 bits τότε έχουμε το φαινόμενο της υπερχείλισης (overflow).
 - Αν $N=16$, ο αριθμός 260_{10} (100000100_2) αποθηκεύεται ως 0000000100000100_2 .
 - Αν $N=32$, ο αριθμός 260_{10} (100000100_2) αποθηκεύεται ως $00000000000000000000000100000100_2$.

Προσημασμένοι ακέραιοι

- Απαιτείται ένδειξη για το πρόσημο του ακεραίου.
- Αφιερώνεται λοιπόν ένα bit (το MSB) για την ένδειξη του πρόσημου:
 $0 \rightarrow \text{θετικός}, 1 \rightarrow \text{αρνητικός}$
- Τα υπόλοιπα bits χρησιμοποιούνται για τη παράσταση του μέτρου του ακεραίου (απόλυτη τιμή).
- Προφανώς με ένα bit λιγότερο (αυτό του πρόσημου) το μέτρο των αριθμών υποδιπλασιάζεται.
- Η αναπαράσταση των θετικών ακεραίων είναι η ίδια σε όλες τις κωδικοποιήσεις που θα εξετάσουμε στην συνέχεια.
- Αλλάζει μόνο ο τρόπος αναπαράστασης των αρνητικών αριθμών.
- Θα εξεταστούν 3 κωδικοποιήσεις αρνητικών αριθμών:
 - Πρόσημο και μέτρο
 - Συμπλήρωμα ως προς 1
 - Συμπλήρωμα ως προς 2

Κωδικοποίηση Πρόσημου-Μέτρου

- Το τελευταίο αριστερά bit (Most Significant Bit – MSB) χρησιμοποιείται για την ένδειξη του πρόσημου.
- Τα εναπομείναντα ψηφία χρησιμοποιούνται για το μέτρο του αριθμού:

- $+12 \rightarrow 00001100$ (8 bits αναπαράσταση)
- $-12 \rightarrow 10001100$ (8 bits αναπαράσταση)
- $+260 \rightarrow 0000000100000100$ (16 bits αναπαράσταση)
- $-260 \rightarrow 1000000100000100$ (16 bits αναπαράσταση)

- Ο μέγιστος προσημασμένος ακέραιος που μπορεί να παρασταθεί με N bits και κωδικοποίηση πρόσημου-μέτρου είναι:

$$011111\dots1111_2 = +(2^{N-1} - 1)_{10}$$

- Ο ελάχιστος προσημασμένος ακέραιος που μπορεί να παρασταθεί με N bits και κωδικοποίηση πρόσημου-μέτρου είναι:

$$111111\dots1111_2 = -(2^{N-1} - 1)_{10}$$

Κωδικοποίηση Πρόσημου-Μέτρου

- Γενικά, στη κωδικοποίηση πρόσημου-μέτρου με N bits, το εύρος τιμών που έχουμε με κωδικοποίηση πρόσημου-μέτρου είναι:

$$\text{από } -2^{(N-1)} - 1 \text{ έως } +2^{(N-1)} - 1$$

- Παραδείγματα:

- Με 8 bits το εύρος τιμών είναι:

$$-2^7-1 \text{ έως } +2^7-1 \text{ } (-127 \text{ έως } +127).$$

- Με 16 bits το εύρος τιμών είναι:

$$-2^{15}-1 \text{ έως } +2^{15}-1 \text{ } (-32767 \text{ έως } +32767).$$

- Έχουμε όμως 2 παραστάσεις για το μηδέν.

000... ..000 (+0) και

100... ..000 (-0)

Κωδικοποίηση συμπληρώματος ως προς 1

- Και εδώ το περισσότερο σημαντικό bit (MSB) χρησιμοποιείται για την ένδειξη του πρόσημου:

(0 -> θετικός, 1-> αρνητικός).

- Για τη παράσταση των αρνητικών ακεραίων χρησιμοποιούμε το συμπλήρωμα της δυαδικής παράστασης του αριθμού ως προς 1.
- Το συμπλήρωμα ως προς 1 ενός δυαδικού αριθμού βρίσκεται εύκολα αν αντικατασταθούν όλα τα 1 του αριθμού με 0 και όλα τα 0 με 1.
- Παράδειγμα:
 - ο αριθμός $+12_{10}$ (1100_2) θα παρασταθεί σε 8 bits ως: 00001100 (ίδια με την κωδικοποίηση πρόσημου-μέτρου).
 - ο αριθμός -12_{10} θα παρασταθεί ως: 11110011

Κωδικοποίηση συμπληρώματος ως προς 1

- Μέγιστος θετικός:

$$01111... \dots 1111 = +(2^{(N-1)} - 1)_{10}$$

- Ελάχιστος αρνητικός:

$$100000... \dots 0000 = -(2^{(N-1)} - 1)_{10}$$

- Και πάλι το μηδέν (0) αποθηκεύεται με 2 τρόπους:

000000....000000 και

11111....11111

(συμπλήρωμα του 000... ..000 ως προς 1)

Κωδικοποίηση συμπληρώματος ως προς 2

- Και πάλι το MSB χρησιμοποιείται για την ένδειξη του πρόσημου:

0 -> θετικός, 1->αρνητικός.

- Για τη παράσταση των αρνητικών ακεραίων χρησιμοποιούμε το συμπλήρωμα της δυαδικής παράστασης του αριθμού ως προς 2.
- Το συμπλήρωμα ως προς 2 ενός δυαδικού αριθμού βρίσκεται εύκολα αν
 - αντικατασταθούν όλα τα 1 του αριθμού με 0 και όλα τα 0 με 1 και στη συνέχεια
 - προσθέσουμε 1. Δηλαδή αν προσθέσουμε 1 στο συμπλήρωμα του.
- Το εύρος τιμών που έχουμε με κωδικοποίηση συμπληρώματος ως προς 2:

από $-2^{(N-1)}$ έως $+2^{(N-1)} - 1$

Κωδικοποίηση συμπληρώματος ως προς 2

- Πρόκειται για τον βασικό τρόπο αναπαράστασης ακεραίων με πρόσημο.
- Έχουμε ένα (1) μόνο μηδέν:

0000... ... 000

- Παραδείγματα:
- ο αριθμός $+12_{10}$ (1100_2) θα παρασταθεί σε 8 bits ως:

00001100 (ίδια με την κωδικοποίηση πρόσημου-μέτρου).

- ο αριθμός -12_{10} θα παρασταθεί ως:

11110011+1= 11110100

Παράδειγμα παράστασης με 4 bits

	Π-Μ	Συμπ. - 1	Συμπ. - 2
7	0111	0111	0111
6	0110	0110	0110
5	0101	0101	0101
4	0100	0100	0100
3	0011	0011	0011
2	0010	0010	0010
1	0001	0001	0001
0	0000 1000	0000 1111	0000
-1	1001	1110	1111
-2	1010	1101	1110
-3	1011	1100	1101
-4	1100	1011	1100
-5	1101	1010	1011
-6	1110	1001	1010
-7	1111	1000	1001
-8	-	-	1000